

Posudek oponenta bakalářské práce

Název: Podoby slovenského nacionalizmu medzi rokmi 1990-1992

Autor: Adam Slanina

Vedoucí práce: Mgr. Martin Štefek, Ph.D.

V bakalářské práci se autor rozhodl zkoumat různé „podoby slovenského nacionalizmu mezi lety 1990-1992“, tedy v klíčovém období politicko-ekonomické transformace a kulturního rekódování na troskách československého autoritářského režimu. Autor se konkrétně zaměřil na dominantní i okrajovější diskurzy slovenského postkomunistického nacionalizmu, které se zrodily či byly aktualizovány ve zmíněném období a sehrály klíčovou roli v novém sebezpojetí slovenské společnosti jakožto exkluzivního národního společenství, jenž následně vyústilo v rozpad společného československého státu.

Teoreticky se autor ve své práci opřel zejména o dnes převažující konstruktivistický přístup ve zkoumání nacionalizmu, zejména pak o Rogerse Brubakera. Autor velmi dobře zachytil klíčové prvky tohoto přístupu a dokázal jej do textu opakovaně promítat v pozdějších empiricky založených kapitolách. Volbu Brubakera také hodnotím velmi kladně z toho důvodu, že sám Brubaker svůj teoretický aparát vystavěl na základě zkoumání postkomunistického prostoru, a proto se jeho využití pro případ slovenského nacionalizmu devadesátých let jeví jako správná a logická volba. Dokázal bych si však představit lépe vystavěnou teoretickou kapitolu, ve které se autorovi mísila teorie s metodologií a zejména pak s kontextualizací výzkumu slovenského nacionalizmu – tyto oblasti bylo potřeba lépe oddělit a posledně zmíněnou explicitně oddělit přinejmenším samostatnou podkapitolou.

Velmi kladně hodnotím práci s velkým množstvím primárních zdrojů, kterými autor přesvědčivě ilustruje své teze a které dokáže velmi pružným jazykem analyzovat, kontextualizovat a interpretovat. Tuto rovinu práce považuji za nejkvalitnější část práce a dle mého názoru jednoznačně přesahuje běžných kvalit bakalářských prací. Vyzdvihnout je potřeba také vysokou jazykovou úroveň předloženého textu, který je srozumitelný, přístupný a neupadá do akademického ptydepe, aniž by však postrádal potřebnou míru odborné terminologie.

Za velmi podařený považuji citlivý přístup v rekonstrukci dvou ideálně-typických diskurzivních figur slovenského postkomunistického nacionalizmu, tedy „levicového“ národnímu příběhu představovaném např. Vladimírem Mináčem majícím kořeny v normalizačním období a opírajícím se o pozitivní obraz Slovenského národní povstání a na straně druhé v neoľudácké rehabilitaci Slovenského státu (1939-1945), Jozefa Tisa a odmítnutí povstaleckého mýtu. Autor identifikoval – za pomoci bohaté sekundární literatury – jakési dva póly v rámci slovenského nacionalizmu, který se jinak shodoval na základních axiomech, čímž byla idea exkluzivistické slovenské národní identity a odmítání společného československého státu, aniž by však upadal do strohé schematičnosti. Autor dokázal nacházet různé variace těchto figur, jejich vzájemné mísení a prolínání, hledání kompromisů v podobě národního smíření (např. Anton Neuwirth) a také jejich eklektickému a čistě strategickému využití v rámci boje o politické body („*vypreparovaný nacionalizmus*“ Vladimíra Mečiara, s. 38).

Jistou nepřesvědčivost nicméně spatřuji ve snaze odpovědět na otázku, proč neuspěly pročeskoslovenské nekomunistické alternativy. Autor se opírá o tezi, že nacionalismus skýtá silný psychologický potenciál mobilizovat a přesvědčivě zjednodušovat a smyslem ověřit jinak komplexní a nejednoznačné historické procesy. Autor také a zcela správně upozorňuje na důležitou roli předcházejícího socialistického režimu, který sám národní identity institucionalizoval a Československo podle etnonárodního klíče federalizoval. Navíc, jistý paralelní politický a kulturní vývoj v období normalizace na Slovensku pak snadno vedl k pocitu jinakosti (s. 22). Sám socialistický režim tak nadefinoval trajektorie, které v okamžiku pádu komunistické strany rovněž vedly k rozpadu multietnického státu. Otázka však je, proč se nacionalismus ukázal být tak psychologicky silným diskurzem a proč pád komunistických stran vedl také k rozpadu státních institucí. Klíčovým argumentem, zdá se mi, ležícím za těmito dvěma vysvětlujícími tezemi, je vyprchání legitimacy socialistické verze modernity v průběhu osmdesátých let a obrácení se k předpolitickým kategoriím národní kultury a národa, které byly tvář v tvář „umělé“ komunistické ideologii chápány jako „přirozené“ a „autentické“.

Tento proces politizace „autentické národní kultury“ byl příznačný pro celý socialistický blok, ba co víc, již v šedesátých letech pozorujeme tento trend na Západě pod označením politika identit. Autor mohl tedy slovenský případ lépe kontextualizovat a zobecnit: nacionalistické diskuse o tom, čím národ trpěl více (kulturně, politicky, ekonomicky) v (nejen socialistickém) multietnickém impériu byla a je obecným jevem, stejně tak postkomunistické boje o interpretaci druhé světové války. V tomto ohledu Slovensko až příliš nápadně připomíná chorvatský případ, kde se o slovo se hlásící nacionalismus musel nutně vyrovnat na jedné straně sice s komunistickým, avšak antifašistickým partyzánským mýtem a na druhé straně s fašistickým a genocidním, avšak samostatným Nezávislým státem Chorvatsko. Vtažením slovenského případu do širšího východoevropského kontextu by tak autorův text nabyl na větší plastičnosti.

Pokud vím, Ľudovít Černák byl v devadesátých letech ministr zemědělství, nikoliv vnitra (s. 29).

Výhrady mám také k Závěru, ve kterém autor rozvíjí další teze, argumenty a předkládá nové citace a zdroje. Ze závěru mám také pocit, jakoby tak trochu patřil k jiné práci, než kterou jsem četl: práce se zabývala zejména analýzou různých diskurzivních variant slovenského nacionalismu (*porozumění*), avšak v závěru autor předkládá jakési *vysvětlující* historické resumé, proč došlo k rozdělení Československa podle národnostního klíče. Jedná se o dva různé problémy, žádající si vlastní typy otázek a teoretické a metodologické uchopení. Zatímco autor uspokojivě předložil poměrně plastický obraz různých diskurzivních variant slovenského nacionalismu, důvody neúspěšné tranzice z autoritářského k liberálně-demokratickému Československu by musela být pojata jiným způsobem žádajícím si využití analytických nástrojů z oblasti komparativní politologie a historické sociologie.

Přes veškeré výtky práci hodnotím jako zdařilou. Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji známku **výborně až velmi dobře** s přihlédnutím k obhajobě.